

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til:

Lokalhistorisk Samling
Kamillevej 10
2770 Kastrup
Tlf. 32 46 05 45

Åbningstider:
Mandag 16.00 - 20.00
Tirsdag 12.00 - 16.00
Fredag 12.00 - 15.00

Lokalhistorisk Samling har desuden udstillinger på

Kastrupgårdssamlingen:

"Midt på Amager" og
"Kastrup Glas"

Åbent Tirsdag og søndag
14.00-17.00
Onsdag tillige
19.00-21.00

Plyssen,
Amager Strandvej 350:

Permanente og
skiftende udstillinger

Åbent Lørdag og søndag
13.00-16.00

MÅNEDSBLADET

Glemmer du

Foreninger 1. del

Sygekasser

Forsideillustration:

Husmoderafløsningen på besøg i et sygdomsramt hjem.

hed til at indgå ægteskab. Hvem der blev behandlet og for hvad fremgår desværre ikke af de bevarede forhandlingsprotokoller. For at få foreningens sociale arbejde til at løbe rundt, fik man tilskud fra forskellige foreninger og der blev opført dilettantkomedier, hvor overskuddet herfra gik til foreningen.

Samtidig med socialreformen i 1933 indgik foreningen et samarbejde med Sygekassen for Taarnby kommune. Sygekassens medlemmer havde medlemsret i sygeplejeforeningen og sikret ret til sygepleje. Foreningen tog sig endvidere af den sygepleje, kommunen havde pligt til at yde ifølge den

nye socialreform. Såvel sygekassen som det sociale udvalg havde fremover plads i bestyrelsen. Midlerne kom dels fra medlemmerne, sygekassen, kommune og amt.

I 1957 kom en ny lov om blandt andet hjemmesygepleje, der yderligere forpligtigede kommunen. En ny overenskomst mellem sygeplejeforeningen og kommunen blev indgået. Men der gik blot et par år, så blev sygeplejeforeningens arbejde overtaget af sygekassen. Foreningen blev opløst i 1961.

ISSN 1397-5412

Glemmer du
Skrevet og redigeret af: Inger Kjær Jansen
Layout: Vicky Bonde
Tårnby Kommunes Lokalhistoriske Samling

forening blev stiftet i 1886 med det formål at ”yde Hjælp til **trængende og fattige Familier i alvorlige Sygdomstilfælde samt i Barselsaffairer forsaa-vidt Midlerne strækker til.**

Midlerne til sygeplejen fik man fra medlemmerne, der selv kunne bestemme hvor meget de ville betale. Dette blev dog ændret i 1903, så minimunkontingentet blev fastlagt til 30 øre

pr. måned. Det var kun kvinder, der kunne blive medlem. Bestyrelsen var tydeligvis de førende fruer og frøkener i Kastrup, f.eks. fru Flensburg hvis mand var væveriejer Carl Flensburg, Anna Høyer datter af bjergningsagent C. Høyer og frøken Charlotte Nørregaard, der senere blev kommunens første bibliotekar. Man ansatte en sygeplejerske, der foruden en månedlig løn på 30 kr. fik

*Hjemmehjælp
fru Lunnemann
på besøg hos
hr. Basballe,
Hyben Alle 23.
Ca 1957
Foto: Lejbok*

fri bolig i glasmagerrækkerne. Det må have været en tiltrængt hjælp og et alternativ for de fattige og syge fremfor det

nedværdigende i at modtage fattighjælp, der havde nogle ubehagelige følger, blandt andet fratagelse af valgret og fri-

Foreninger

I kommende numre af ”Glemmer du” vil vi fortælle historien bag forskellige typer foreninger. Vi lægger ud med at fortælle om nogle lokale sygekasser og en sygeplejeforening.

Sygekasser

Sygekassernes historie

I 1800-tallet var det offentlige fattigvæsen for de fleste mennesker, den absolut sidste udvej. Det var meget ydmygende at komme under fattigvæsenet, blandt andet fordi man blev frataget en lang række borgerlige rettigheder.

De første foreningssygekasser kom i slutningen af 1820’erne og 1830’erne. Grunden til, at disse blev etableret, var blandt andet, at den offentlige forsorg i denne periode var blevet forringet.

Sygekasserne dækkede udgifter ved sygdom og begravelser

men ikke almindelig aldersforsørgelse. Enkelte kasser fungerede også som pensionskasser. Det var dog fortrinsvis de, der havde arbejde og kunne betale kontingent, der blev medlemmer af en sygekasse. Sygekasserne blev da også først og fremmest etableret på virksomheder eller i bestemte håndværksfag. De, der i virkeligheden havde størst brug for denne hjælp, havde således ikke mulighed for at forsikre sig mod sygdom og ulykke.

I 1892 blev der imidlertid åbnet op for dette med sygekasse-loven. Nu kunne de enkelte sygekasser søge om statsanerkendelse og hermed opnå både kommunal og statslig støtte, når visse betingelser var opfyldt. Kassen skulle have en bestemt størrelse i regelen mindst 200 medlemmer. Økonomien i sygekasserne skulle være forsvarlig, og medlemmerne sikret et minimum af ydelser.

I 1921 kom en ny sygekasselov, der bestemte, at alle sygekassemedlemmer havde pligt til at sikre sig imod invaliditet, så de ikke var henvist til fattighjælp.

Sygekassernes virke havde stor betydning for gennemførelsen af socialreformen i 1933. Med den blev det slået fast, at borgerne i en lang række tilfælde havde ret til støtte fra det offentlige.

Socialreformen indeholdt blandt andet en lov om folkeforsikring, der brød med den tidligere frivillighed. Nu skulle alle borgere mellem 21 og 60 år være medlem af en statsanerkendt sygekasse eller en sygeforsikringsforening. Man kunne dog selv vælge om man ville være nydende eller blot bidragsydende medlem. Nydende medlem kunne man dog kun være, hvis indtægt og formue lå under den såkaldte sygekassegrænse (en faglært arbejders løn).

I 1960 blev loven om folkeforsikring ophævet og erstattet af to nye love om henholdsvis folke- og invalidepension og lov om offentlig sygeforsikring. Sidstnævnte lov bevirkede bl.a. at personer, der ikke havde været medlem af en sygekasse, nu også kunne opnå folke- eller invalidepension, og nu kunne alle blive medlem uden de tidligere alders- og helbredsmæssige begrænsninger. Man blev inddelt i A- og B-medlemmer. A-medlemmer der lå under sygekassegrænsen modtog gratis lægehjælp. B-medlemmer skulle selv betale en vis andel af udgiften

Loven om folkeforsikring gjaldt til 1974, da den såkaldte lov om offentlig bistand blev gennemført. Med denne lov blev alle sygekasser ophævet og funktionerne overført til det offentlige.

Lokale sygekasser

På i hvert fald to af fabrikkerne i Kastrup var der sygekasser.

3.370 medlemmer. Medlemmerne blev nu blandt andet sikret hjemmesygepleje gennem den lokale sygeplejeforening, og begravelsesforsikring blev gjort obligatorisk.

Året efter indføres tandpleje og sygekassen bygger i 1934 hus på Amager Landevej, der i 1937 udvides med massage. Dette hus bygges om i 1949 og 1955.

Sygekassens ekspeditionslokale på Amager Landevej 89, 1969. Fra venstre: Leo Gunnarsen og Ole Sørensen. Sygekassens bygning blev fra 1974-1983 benyttet som hovedbibliotek og huser i dag kommunens Pædagogiske Center

Vejen til hospitalet gøres kortere i 1936, fra da af kunne sygekassernes medlemmer også indlægges på Sct. Elisabeth Hospital. Tidligere gjaldt det kun Gentofte Amtssygehus og Rigshospitalet.

I 1969 blev der på Amager

Landevej 89 bygget en hel ny sygekassebygning. Men tiden var løbet fra sygekasserne. Med den nye lov om offentlig bistand i 1974, fik sygekassen kun en levetid på 5 år her. Herefter overgik den videre administration af sygesikring til stat og kommune.

Kastrup Kvindelige Sygepleje-

de fremmødte på generalforsamlingen, hvor medlemmerne i øvrigt havde mødepligt!

Da foreningen i 1894 opnåede statsanerkendelse blev begra-

Bestyrelsen for Tårnby Sogns Sygekasse 1940. Fra venstre: Carl Jensen ("Carl Under søger"), galsmager Kaj Jensen, glasmager Johs. Johansen, forretningsfører Valdemar Hansen, formanden vejassistent Peter G. Weichel, telefonmontør O. Andersen, brandmand Carl Haack og skolebetjent August Jeppesen.

velskassen udskilt som en selvstændig afdeling af foreningen. Det varede dog kun til 1905, hvor denne begravelseskasse blev helt adskilt fra sygekassen. Begravelseskassen ophæves i øvrigt i 1941.

Medlemsantallet blev udvidet i 1899, da også beboere i Tårnby landsby kunne optages samtidig

meldte foreningen sig ind i "De sjællandske Sygekasser". Men kassen meldte sig ud igen i 1923 og blev i stedet medlem af "De Samvirkende Sygekasser i København."

To år før socialreformen nemlig i 1931 ændrede sygekassen navn til "Sygekassen for Taarnby kommune". Da var der

Lægen Frits Rasmussen fra Sundby på vej til sygebesøg i Kastrup, muligvis glasværket. Ca. 1900

Den ældste var **Kastrup Glasværks sygekasse**. Den var indtil 1864 fælles med Holmegårds Forenede Syge- og pensionskasse, men blev selvstændig fra 1864. Fra da af var den kun sygekasse. Ejeren af glasværket betalte til kassen som dækkede en læge, hospitalsophold og administrationsudgifterne. Kontingenterne fra de ansatte dækkede udgifter til medicin og sygedagpenge, der ca. var en ½ dagløn, udgifter til kørsel for jordemor og læge. og endelig til begravelsesudgifter hvis det skulle gå så galt.

Af sygekassens regnskabsprotokol fremgår det, at der udover de ovennævnte ting var udgifter til blodkopper, havregryn, brokbind, bandager, tandudtrækning, øjenlæge, varme bade, korsetmaskine, lavesment, amerikansk olie, respirator, samt opsætning og nedtagning af badebro. Til hvilke sygdomme man har benyttet nogle af disse ting, er ikke umiddelbart klart. Men havregryn har måske været benyttet til varme omslag. Badebroen har sikkert været opstillet ved havnen og været en mulighed

for glasmagerne at blive vasket fra top til tå og få sveden ud af kroppen. Nogle af sygdommene skyldtes sikkert også arbejdsmæssige forhold. Herman Ebert, der var hyttedreng på glasværket 1870'erne mistede et øje under arbejdet. Hermed bristede hans drøm om at blive glasmager.

Det var ikke blot medlemmerne, glasværkets sygekasse dækkede men også deres familier. Lægen holdt konsultation to gange om ugen i glasmagernes forsamlingsal. Her blev børnene også vaccineret.

Regnskabsbogen ophører i 1912, om kassen dermed blev afviklet vides ikke.

På **Kastrup Svovlsyre- og Gødningsfabrikker** havde arbejderne også en syge- og understøttelseskasse, som vi ikke kender andet til end et såkaldt foreningstegn. Men det har sikkert haft samme funktion som glasværkets sygekasse. Kassens medlemmer blev i

1927 overflyttet til Taarnby Sogns Sygekasse (se nedenfor).

Amagerbanen havde ligeledes en sygekasse for deres ansatte.

Jan Clausens og Hustrus Syge og Begravelseskasse i Maglebylille blev stiftet i 1912. Dens formål var at "udrede Sygehjælp til Medlemmer med Børn under 16 Aar" samt yde begravelseshjælp. Betingelsen for at blive medlem var at man var "dansk født" og boede i byen i 1912. Samtidig var medlemskabet betinget af bopæl i landsbyen Maglebylille, for "De boende Nord i en linie trukket fra Remisen i østlig Retning til Stranden udelades" det vil sige, de der boede i Kastrup og længere nordpå, kunne ikke være medlem. Samtidig kunne tilflyttere kun optages på generalforsamlingen med $\frac{3}{4}$ majoritet.

Sygehjælpen udgjorde 50% for læge og medicin, ved kon-

sultation af specialister 25%. I 1927 blev der betalt 2 kr. i sygedagpenge dog kun for sengeliggende, og først når patienten havde været sengeliggende i mindst 6 dage. Ved hospitalsophold blev der ydet 3 kr. pr dag i 13 uger pr. halvår. Man undrer sig i dag, når man i sygekassens vedtægt fra 1960 stadig kan få tilskud til hospitalsophold, ligesom sygekassen stadig stiller kaution ved hospitalsophold. Det har ikke været muligt at få oplyst, hvornår det så blev gratis at blive indlagt på et offentligt hospital.

I 1963 foreslås at sygekassen ophæves. Men den forstærker uden egentlige funktioner, man blot vil bruge af kapitalen til sidste øre. Medlemmerne skal ikke længere betale kontingent. Da Maglebylilles dages er talte og byen skal udslettes i 1969, beslutter man sig for at bruge sygekassens formue til advokatbistand. Ejendommene i byen blev ca. 25 år tidligere eksproprieret og erstatningerne blev da udbetalt. Men huslejen

for de der valgte at blive boende til leje, havde spist erstatningen. Derfor ønskede man at køre en retssag mod staten for at få yderligere godtgørelse for tabet af ejendommene. Som byen forsvandt også sygekassen - dog først endeligt i 1973. De resterende midler tilfaldt Kræftens Bekæmpelse.

I 1857 blev **Kastrup Syge- og Ligkasse** stiftet. initiativtagere var bødkermester Jacob Thornberg, bådfører Christensen og Eduard Nielsen. Thornberg blev kassens første formand.

Sygekassen ansatte i 1875 en læge Wolters til 2 gange ugentlig at give møde "et forudbestemt sted i Kastrup" og her kunne medlemmerne møde op, hvis de forud havde anmeldt deres eventuelle sygdom. Lægen var dog også forpligtiget til at gå på sygebesøg i hjemmene.

Formanden for sygekassen fik et honorar, i 1887 blev det sat ned - men til gengæld blev han så også fri for at give punch til